BLAME GAME

De Bijlmerramp, verantwoordelijkheid en de website van Henk Pruis

Een bestuurskundige lezing van de verschuiving van technische oorzaak naar bestuurlijke, journalistieke en morele schuld

Kernthese
Na 1992 ging het debat steeds minder uitsluitend over de technische oorzaak van de ramp. Het werd een langdurige strijd over de vraag wie iets had moeten weten, voorkomen, melden, onderzoeken, openbaar maken of corrigeren.

Wat is een blame game?

Een blame game is een proces waarin actoren na een crisis verantwoordelijkheid aan anderen toeschrijven, voor zichzelf beperken, anders definiëren of over organisaties verspreiden. Dat is niet automatisch liegen of samenspannen. Ook juridische voorzichtigheid, verwijzen naar bevoegdheidsgrenzen en defensieve communicatie kunnen als blame avoidance functioneren.

Christopher Hood onderscheidt drie hoofdstrategieën:

1 PRESENTATIE	2 ORGANISATIE	3 BELEID
Beïnvloeden hoe schade, oorzaak en verantwoordelijkheid worden beschreven.	Verantwoordelijkheid verdelen, delegeren of op afstand plaatsen.	Regels en procedures aanpassen om kritiek of toekomstige schuld te beperken.

Analytische waarschuwing

De theorie beschrijft patronen van verantwoordelijkheidstoedeling. Zij bewijst niet dat betrokkenen bewust de waarheid verdraaiden. Per actor en per bewering blijft afzonderlijk bewijs nodig.

Zes opeenvolgende blame games

De Bijlmerramp kende geen enkele schuldstrijd, maar een reeks verschuivingen. Iedere fase voegde een nieuwe betekenislaag toe.

	Technische oorzaak Boeing, El Al, onderhoud, inspectie, bemanning en luchtverkeersleiding.
	Crisisafhandeling RLD, ministeries, gemeente, medische instanties en informatie over de lading.
	Overheid versus journalistiek Van onduidelijkheid naar verdenking van structurele misleiding en doofpot.
	Politiek en enquête Democratische controle, profilering, verantwoordelijkheid en het verlangen het dossier af te sluiten.
	Gezondheid en erkenning Werkelijke klachten, causale verklaring en verantwoordelijkheid voor nazorg raakten vermengd.
	Rehabilitatie van onderzoekers Voormalige onderzoekers keren de richting om en vragen correctie van langdurige verdachtmakingen.

Terugkerend mechanisme
Hoe abstracter de technische verklaring, hoe sterker de maatschappelijke behoefte aan een herkenbare verantwoordelijke.

Van technisch ongeval naar bestuurlijk wantrouwen

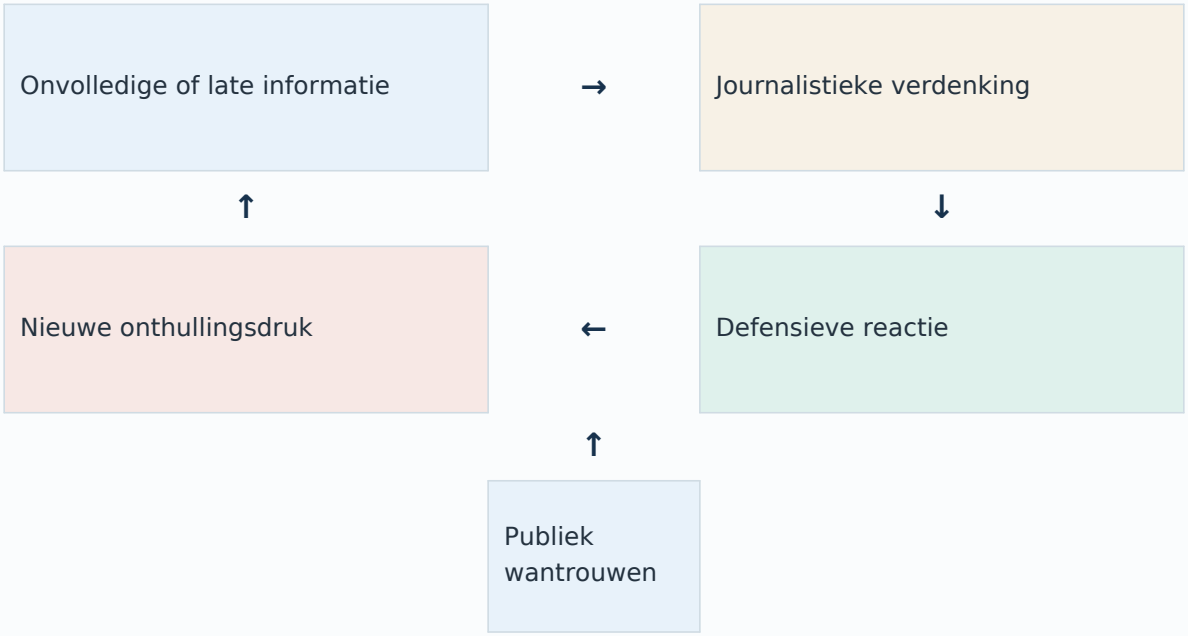
Het veiligheidsonderzoek richtte zich op oorzaak en preventie, niet primair op strafrechtelijke of politieke schuld. De uiteindelijke verklaring legde de nadruk op tekortkomingen in het ontwerp- en inspectiesysteem van de motorophanging. Voor de vliegveiligheid is een systeemverklaring logisch; voor het publieke verlangen naar rekenschap kan zij onbevredigend zijn.

Versnipperde verantwoordelijkheid

Na de ramp waren kennis en bevoegdheden verdeeld. De RLD onderzocht het ongeval, de douane had een andere taak, El Al beschikte over ladingsinformatie, de gemeente beheerde de rampplek, medische instanties onderzochten gezondheid en ministeries bepaalden beleid en openbaarheid. Niemand presenteerde tijdig één integraal verhaal.

Belangrijk onderscheid
Gefragmenteerde verantwoordelijkheid hoeft geen doelbewuste doofpot te zijn. Voor burgers kan zij echter hetzelfde aanvoelen: niemand lijkt het volledige antwoord te geven.

Een zelfversterkende communicatiecyclus

Iedere verdedigende reactie kon als ontwijking worden gelezen; iedere beschuldiging kon door onderzoekers worden ervaren als bewijs dat technische uitleg niet meer telde.

Politiek, gezondheid en erkenning

De parlementaire enquête moest duidelijkheid en verantwoording brengen, maar werd tevens een arena waarin uiteenlopende actoren hun interpretatie konden bevestigen. Critici wezen op fouten en onvolledige informatie; overheid en onderzoekers op het ontbreken van bewijs voor de zwaarste beschuldigingen; bewoners op hun reële ervaring onvoldoende te zijn gehoord.

Drie gezondheidsvragen die uit elkaar moeten blijven

1	Bestonden er werkelijke gezondheidsklachten? Erkenning van klachten en geleden schade.
2	Wat veroorzaakte die klachten? Medische, toxicologische, psychologische en sociale causaliteit vereisen afzonderlijk bewijs.
3	Wie was verantwoordelijk voor informatie en nazorg? Een bestuurlijke vraag die niet hetzelfde is als medische causaliteit.

Valse tegenstelling
Dat een specifieke toxische oorzaak niet is aangetoond, betekent niet dat klachten onecht waren. Erkenning van klachten bewijst omgekeerd niet dat een bepaalde ladingstof de oorzaak was.

Wat de enquête niet kon beëindigen

Een parlementaire enquête kan feiten reconstrueren, maar niet vanzelf maatschappelijk vertrouwen herstellen. Wanneer verschillende partijen uiteenlopende maatstaven voor waarheid en erkenning hanteren, kan een afsluitend rapport juist een nieuwe ronde van blame en counter-blame oproepen.

De positie van Pruis

De website van Henk Pruis is tegelijk bronnenarchief, technische reconstructie, correctieplatform en poging tot professioneel eerherstel. Vanaf 2023-2024 keerden voormalige onderzoekers nadrukkelijker terug in het publieke debat. Zij stelden dat zij decennialang met beschuldigingen van liegen, verzwijgen en een doofpot waren geconfronteerd.

De richting van de blame game keert om

Eerdere beschuldiging	Latere tegenwerping
Onderzoekers verzwegen feiten	Journalisten negeerden technisch tegenbewijs
De RLD hield informatie achter	Media maakten van onzekerheid een verdenking
Het officiële rapport was onbetrouwbaar	Journalistieke reconstructies bevatten technische fouten
De overheid corrigeerde zichzelf niet	Journalisten corrigeerden oude beweringen onvoldoende
Bewoners werden niet serieus genomen	Onderzoekers werden niet eerlijk gehoord

Is Pruis zelf onderdeel van de blame game?

Gedeeltelijk. Wanneer de website spreekt over journalistieke dwaling, framing, confirmation bias en gemiste zelfcorrectie, wordt eveneens verantwoordelijkheid toegedeeld. Dat kan gerechtvaardigde accountability zijn, mits iedere beoordeling aan een concrete uitspraak en bron wordt gekoppeld.

Risico van counter-blame
Als het eerdere verhaal luidde dat onderzoekers de schuldigen waren, mag het herstelverhaal niet eenvoudig worden dat journalisten de enige schuldigen zijn. De beeldvorming ontstond uit institutionele versnippering, gebrekkige communicatie, maatschappelijke ongelijkheid, journalistieke framing, politieke escalatie en menselijke behoefte aan samenhang.

Van schuldtoewijzing naar proportionele verantwoordelijkheid

De sterkste bijdrage van Pruis ligt niet in het terugleggen van schuld, maar in het ontmantelen van de blame game. Zijn bronmethode kan iedere totale beschuldiging terugbrengen tot afzonderlijke, toetsbare vragen.

Zeven controlevragen

- Welke concrete handeling of nalatigheid wordt beoordeeld?
- Wie was daarvoor feitelijk en formeel bevoegd?
- Wat wist die actor op dat moment - zonder kennis achteraf?
- Welke norm, procedure en technische kennis golden destijds?
- Welk bewijs ondersteunt de beschuldiging en welk tegenbewijs bestaat?
- Gaat het om een fout, misverstand, nalatigheid, belangenconflict of bewezen misleiding?
- Welke onzekerheid blijft bestaan en welke discipline moet daarover oordelen?

Hoofdconclusie
Rond de Bijlmerramp waren reële technische tekortkomingen, communicatieve fouten, bestuurlijke fragmentatie en journalistieke overdrijving. De langdurige blame game maakte daarvan één moreel verhaal met daders en slachtoffers. Pruis kan dit verhaal met bronnen ontleden, mits zijn correctie eindigt in proportionele verantwoordelijkheid en gezamenlijk leren - niet in een nieuwe ronde van schuldtoewijzing.

Betekenis voor het boek

De blame-gamebenadering kan een verbindend hoofdstuk opleveren tussen techniek, bestuur, media en bewoners. Zij verklaart waarom partijen vaak langs elkaar heen spraken, zonder alle betrokkenen dezelfde intentie toe te schrijven. Daarmee kan Pruis boven de tegenstelling 'officiële waarheid versus doofpot' uitstijgen.

Aanbevolen formulering

De vraag is niet alleen wie schuld had, maar hoe verantwoordelijkheid na de ramp telkens opnieuw werd gedefinieerd, verplaatst en verbeeld - en wat dat deed met waarheidsvinding, vertrouwen en verwerking.

Bronnen en verantwoording

Deze analyse past de blame-gamebenadering interpretatief toe op openbare informatie. Zij is geen vaststelling van persoonlijke motieven. Voor uitspraken over individuele actoren blijft toetsing aan primaire documenten noodzakelijk.

Theoretisch kader

Christopher Hood, The Blame Game: Spin, Bureaucracy, and Self-Preservation in Government, Princeton University Press, 2011.

Christopher Hood, ‘What Happens When Transparency Meets Blame-Avoidance?’, Public Management Review 9(2), 2007, pp. 191-210.

Arjen Boin e.a., onderzoek naar crisisrespons, onderzoeken en blame management; Universiteit Utrecht, 2010.

Dossierbronnen

Henk Pruis, website Ongevallenonderzoek El Al-vlucht LY-1862: methodologie, schuldvraag, media, enquête, gezondheid, bronnenarchieven en Pruis-methode PM-01. https://www.elal1862accidentinvestigation.nl/

Historisch Nieuwsblad, dossier Bijlmerramp: de complottheorieën ontrafeld, 2024. https://www.historischnieuwsblad.nl/dossiers/bijlmerramp/

Andere Tijden, Politiek spel rond de Bijlmerramp, 2012. https://anderetijden.nl/aflevering/122/Politiek-spel-rond-de-Bijlmerramp

Datum

29 september 2026